

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 17. V Ljubljani, 15. septembra 1890. Letnik III.

Nove vrste steklena posoda za vkuhanje sadja.

Podobi 41. in 42. kažeta nove vrste stekleno posodo, kakeršno rabimo za vkuhanje sadja in enakih reči. Podoba 41. je posoda od zunaj, posoda 42. pa v prerezu.

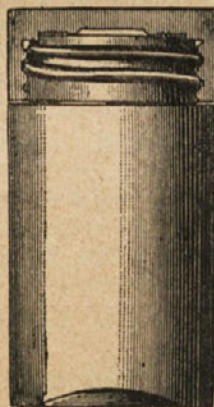
Posoda rabi tako le: Kadar je napolnjena z dotično rečjo, položi ji na vrhni rob nekoliko zmočen obroček od kavčuka. V pokrov vdeni tudi nekoliko zmočen obroček od plute (Kork), po krij ž njim posodo in privij ga na desno sukaje prav trdno.

Važno je, da pravilno vdenesh plutov obroček, ker ravno on zapira vsebino do dobra zraku in brani, da ne prihraja vanjo duh od kavčuka.

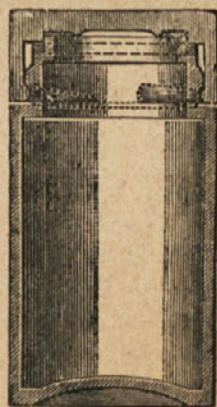
Kadar vkuhavaš, stavi posode v vodo vedno le v seno zavite, in tudi na dnu vode bodi seno. Posode naj stoje pri vkuhanji na pokrovu. Kadar si vkuhal, vzemi posode šele tedaj iz vode, kadar se so ohladile.

Čez kaka 2 ali 3 mesece priporočajo pokrove od novega nekoliko priviti, ker sta se obroča gotovo nekoliko usušila.

Vkuhana reč se ohrani v teh posodah leta in leta, in to v vsaki shrambi, vlažni ali suhi. Priporočajo pa imeti polne posode vedno tako shranjene, da stoje na pokrovu. Te nove posode prodajajo C. Stölzle's Söhne na Dunaji, in sicer po teh le cenah.

Podoba 41.

Podoba 42.

29 kr., 31 kr., 34 kr., 46 kr., 56 kr.

Vsebina litrov $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{10}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1.

Vzgojevanje cvetic — sredstvo za izobraževanje.

Ni ga skoro boljšega sredstva, da otrokom napravimo o prostih urah prijetno delo, poučno zabavo, duhovito kratkočasje in jih izpodbudimo k opazovanju prirode, nego da jim damo vrtec, da ga sami obdelujejo in oskrbujejo. Toda

vselej ni vrta na razpolaganje, posebno po mestih ne, a vendar bi previdni starši radi otrokom svojim priskrbeli kako urico, da bi se prijetno zabavali in odpočili od duševnega dela, s katerim so mnogokrat preobloženi. Najboljše je gotovo, da jih pošljejo iz mesta, da se zabavajo pod milim nebom, ali pa jih vedejo na izprehod; pa brez nadzorstva jih neradi puščajo, spremljati jih pa vselej ne morejo, vreme pa tudi ni vedno ugodno, zato so veseli, če jim morejo dati kako drugo primerno razvedrilo. Res imajo mnogo veselice, iger itd., pa skoro vseh se kmalu naveličajo. — kajti vedno je eno in isto, pri katerih je pa treba misliti, preutrudiv se pa zopet duh.

Vse drugače je z rastlinami. One vedno zanimajo otroka in ga ne utrudijo. Slednji dan videti je kaj novega, nov list, cvet, plod in seme. Vedno otrok lahko kaj drugega opazuje. Sedaj mora odganjati mrčese ali škodljivce, kakeršne si bodi, sedaj umivati liste, potem zopet presajati in prilivati. In kar je najlepše in največ vredno, otroka vedno lahko nadzoruješ in izpodbujáš. Privadi se sam reda, točnosti, potrpežljivosti in vztrajnosti. Teh za vse življenje, jako važnih kreposti, pravih stebrov človeški sreči, nikakor tako lahko ne vcepiš otroku, kakor pri odgojevanji rastlin. Otrok vseje seme v zemljo, priliva mu in težko pričakuje, da vzkali. Že tukaj je treba potrpežljivosti! Nazadnje vzkali seme — kako veselje! Kadar malo vzrasto, presajajo se rastlinice v večje lonce in zaboje, zalivajo in goje, dokler se povsem razcveto. Kako je moral otrok biti pri tem potrpežljiv, vztrajen, kako strogo je moral izpolnjevati svoje dolžnosti. Bi se li bil na kak drug način tako lahko in igraje tega privadil? Otrok se tudi uči, če goji živalico; toda pri živali ni tako zdravo, kakor pri rastlinah, in rastlino more samostojneje gojiti, tako da lahko reče: „Jaz sem jo vzgojil“. Rastline se tudi bolj spreminjajo nego živali, in nudijo otrokom priljubljeno cvetje. Rastline so veliko bolj pripravne, da vzbujajo v otroku pobožne čute in ga spominjajo Onega, ki daje dež in solnce? Vedno imajo priložnost opazovati, kako čudovito in tajnostno vse nastaje, kako se iz neznatnega zelenja razvijajo cvetlice, katerih lepih barv in prijetne vonjave se radujejo. Zaradi tega, starši, nikdar ne zabite, dajati otrokom priložnosti, da vzgajajo cvetlice, bodi si tudi le v loncih in zabojčkih, ako nimate vrta. In kako dolga je zima, ko se na vrtu itak ničesar storiti ne da — ter so zatorej rastline v loncih toliko lepše in zanimivejše.

Kako obdeluj vrt ob suhih poletjih?

Marsikak prijatelj vrtu misli si morda, da bomo svetovali, malo sejati in nič ne presajati, dokler je suho, zato pa pridno zalivati in zemlje po nepotrebnem ne razkopavati, da se preveč ne presuši.

Mi pa svetujemo ob suhem vremenu sejati, ker baš tedaj so navadno suhi večeri brez vetra, ko je lahko in enakomerno sejati. Ako seme ob suhem vremenu seješ, je že v zemlji, kadar pride dež, in takoj lahko kali; po dežji po čisto ne moreš takoj sejati, ker je veter ali pa zemlja premokra, in tako zamudiš najugodnejši čas za kaljenje. Ravno zaradi tega pa tudi vse, kar je treba, presadi, kajti jako se razveseliš, če so rastline že posajene, kadar pride dež, in takoj lepo rasto. Če gredo 2—3 dni poprej dobro namočiš, primejo se lahko tudi pri suhem vremenu, posebno če jih vzameš sveže iz zemlje, če jih presadiš, dobro jim pomočiš in tla pokriješ z gnojem, šotnico, čreslom ali drugimi rahlimi stvarmi. Če je treba, naredi jim nekaj sence, pa le ob vročih opoludanskih urah, ker se tako bolje primejo.

Nadalje svetujemo večim rastlinam manjkrat, pa tedaj bolje zalivati, to pa zaradi tega, ker korenine ne morejo rasti globoko v zemljo, če le malo zaliješ in

se zemlja globoko ne premoči. Razraščajo se le po površji, koder se posuše ob vročem vremenu, če jim le edenkrat pozabiš zaliti, in rastline zatorej prav ne uspevajo. Če pa rastlinam močno priliješ, poženo korenine globoko v vlažno zemljo in zatorej lepo rasto in uspevajo tudi ob suhem vremenu.

Svetujemo, da površje ohraniš ob suhem vremenu prav rahlo, da varuje spodnjo prst in jo ohrani vlažno. Zemlja se tem hitreje posuši, čim trša je gornja plast. Naredé se razpoke, skozi katere uhaja vlaga, korenine se potrgajo in rastline silno trpé.

Vse drugače je pa, če zemljo zrahljaš ali vsaj pokriješ z rahlo plastjo. Luknjice se potem pretrgajo, in vlaga potem ne more naravnost na površje. Čim rahljeje je torej površje, tem vlažnejša ostaje spodnja plast. Zaradi tega je dobro, da zrahljaš zemljo in jo pokriješ z gnojem, šotnico, čreslom, žaganjem, pezdijem, mahom in drugimi rahlimi snovmi, zlasti s cestnim gnojem. Ako zemljo pokriješ, ni ti treba toliko prilivati, vsa vlaga se ohrani rastlinam, tla se ne razpokajo in sploh manj izsuše, manj ti je treba pleti in okopavati, kajti pokrita zemlja ostane vedno rahla, ne naredi se jej skorja niti pri najmočnejšem dežji, vsako kapljico lahko popije, tudi pri plohi se rastline ne oškropé, oblatijo in onesnažijo. Ako so tla pokrita, tudi lahko polivaš, ko solnce sije, kar je posebno velike važnosti ob suhem vremenu. Vzrok je vsakakor ta le:

Če po leti solnce ves čas pripeka na nepokrito zemljo, ogreje se tako, da voda na njej skoro zavre. Lahko si misliš, da to rastlinam ni dobro. Zaradi tega prijatelji vrtnarstvu občeno odsvetujejo polivanje ob vročini. Po naših dolgoletnih izkušnjah pa lahko ves dan tudi ob najhujši vročini polivaš, če so tla pokrita. Polivaš brez škode tudi lahko s svežo studenčnico, kajti skozi krov se voda preceedi in omeči. Neštevilni prijatelji vrtnarstva preverili so se poslednja leta, da se tudi ob največi vročini sme zalivati tudi s svežo vodo iz vodnjakov, če so tla pokrita. Ako imaš dežnico, rečnico, potočnico ali pa morskovo vodo, zalivaj ž njo, kajti voda iz vodnjakov je za polivanje slabša. Le v sili zalivaj s studenčnico ali z vodo iz vodnjaka, kajti boljše je, da s tako vodo dobro zalivaš, nego pa ne zalivati.

Sredstvo, da drevesa bolje rodé.

Našteti hočemo nekaj sredstev, ki pomagajo, da drevesa bolje rodé. Ta sredstva se niso le pri nas, temveč po došlih poročilih tudi drugod dobro obnesla. Prvo sredstvo je, da se zemlja pod drevesno krono prekoplje in dobro z lesnim pepelom pognoji. Drugo je, da se premočno rastoče veje privežejo na niže, slabeje rastoče. Tako pripogibanje in privezovanje na niže veje je izvrstno pri vrstnih drevesih in pritlikaveih. Tretje sredstvo je, da se precepijo prehitro rastoča in nerodovitna drevesa z vrstami, ki slabo rasto, pa dobro rodé v dotičnem kraju, tako da so navadno prepolne. Lepe uspehe v tem oziru so dosegli z zimsko zlato parmeno, Luikenom, Grafensteinerjem, potem z belimi maslenkami in z Ligelnovko. Četrto sredstvo je, da se drevesa ob cvetji poškopé nekoliko z medico ali sladorno vodo. Nato se zbere na drevesu takoj cel trop čebel, ki drevo še več dni obletavajo in plojenje cvetov pospešujejo, naj so tudi hrano že pobrale. Ob tem času je tudi dobro, drevesu močno prilivati z gorko vodo, v kateri je raztopljeno nekaj gnoja. Voda sme biti vroča 50—60° R°; nikakor ne škoduje, če tudi jo vlivaš v izkopani jarek naravnost na korenine pri lepem vremenu in ob cvetji, temveč le koristi.

Raznotere vrtnarske reči.

Kokoši na vrtu. Nekateri kokošarji jeli so proslavljati prijateljem vrtov svojo perutnino kot preganjalko škodljivih mrčesov, da bi vrtnarji več tako ne sovražili kokoši. Jeli so širiti take trditve celo po časnikih, ki so jim odločili lepe prostore. Hvalijo kokoši, da pobirajo gosence in bube, če jih pustimo na vrte. Tudi po vinogradih nekda pobirajo. Mi smo sami videli, da kokoši zares pobirajo, po vinogradih — grozdje, po vrlih pa razne jagode in semenje. Koder je pregosto sejano, skrbe, da rastline ne bodo pregoste; koder so grede enakomerne in ravne, pa gledajo, da postanejo bolj divjeromantične; — z eno besedo, prav pridno skrbe za čudne nove prizore. Če so kokošarji mislili, da bodo perutnini tako lahko odprli nova lovišča, to je vrte, delali so račun brez vrtnarjev.

Izvrstna prst za gnojne in gorke grede je tista, katere nabereš po travnikih in pašnikih po krtinah. Naberi je pa jeseni, deni jo na kup ter jo večkrat premeči. Ako je zelo mastna, moraš jo seveda s peskom pomešati. Tudi cveticam v loncih se kaj dobro prilega.

Zakaj novim ameriškim breskvam manj škoduje zimski mraz? Novim ameriškim breskvam manj škoduje mraz po zimi iz naslednjih dveh vzrokov: 1.) Ameriške vrste v njih domovini čisto na planem sade in jih niti ob najhujši zimi ne pokrivajo, kakor pri nas. Vzrasle so iz pešek, torej so nove vrste. Rastlinice, katere niso bile dovolj trdne proti mrazu, pozeble so seveda po zimi, in ostale so le one, katerim ne škoduje mraz. Poslednje so pomnožili s požlahtnitvijo, in sedaj imajo le take in so jih tudi k nam vpeljali. Ko bi bili evropske enako izbrali in uravnali, bile bi ravno tako trdne. 2.) Ameriške breskve so le zgodnje vrste. Izkušnja pa kaže, da zgodnje sadno drevje jeseni mnogo poprej neha poganjati in izgubi listje. Les takega drevja je torej dozorel, pozne vrste pa še v oktobru dalje rasto, in njih les torej ne dozori in se ne utrdi, zato jim škoduje hud mraz. Take vrste torej niso trdne, in k takim vrstam prištevati je velik del naših domačih breskev.

Sadno drevje meseca julija in avgusta. Na sadnem drevju vidi pozoren sadjar julija meseca nekaj posebnega. Poganjki začno namreč iz novega poganjati, kajti rast je prej zastala za nekaj časa, spomladanjski poganjki pa so se ta čas okrepili. Vrhovni popok požene hipoma iz nova, in novi poganjek bode naredil vrhovni popok za prihodnje leto. Važno je v tem času podpirati tvorjenje popja s tekočim gnojem, ker moremo s tem vplivati na rodnost prihodnjega leta. V ta namen naredi preko 1 ^{mf} od debla po 35 ^{cm} globoke luknje ter jih napolni s straniškim, z vodo pomešanim gnojem, s pepelom in, ako imaš kostne moke, pridene še nje. Opozarjam pa, da je tako gnojiti treba le rodnemu drevju, ne pa drevju po drevesnicah ali sploh takemu, katero naj ne rodi še, ampak le raste. Za rastoče drevje je najboljšo gnojilo tisto, ki ima kolikor le mogoče samo organskih, zlasti dušikovih spojin. Kako vesel je sadjar, kadar se prično veje upogibati od sadja, ter se sme nadejati dobre sadne letine. Nikar naj pa ne zamudi vej podpreti, da se ne odkrhnejo. Piramidnemu drevju lahko stranske veje privede s srobotino, slamo ali s čim drugim k deblu. Večemu drevju podpremo veje z latami in z drogi, katere postavimo vejam. Tako dobro zavarovanega drevesa pa tudi ne more prehud veter preveč otresti. Kar pade piškavega sadja na tla, poberimo precej, da ne zgine po tleh. Ob današnjih časih ne sme kmetovalec prav ničesar zametati. Pobirki so, kolikor jih ne more gospodinja porabiti v kuhinji, bodisi zdrobljeni ali skuhani, izvrstna krma živini.

Zalozba e. kr. kmetijske družbe kranjske.

Odgovorni urednik Gustav Pirc.

Tisk J. Blaznikovih naslednikov.